

HÖGSKOLAN VÄST

Mellan evidens och reflektion: om professionellt lärande i Social- tjänstens familjehandlande arbete

JENNIE RYDING

AKADEMISK AVHANDLING

som med tillstånd av Forsknings- och forskarutbildningsnämnden
vid Högskolan Väst, för avläggande av doktorsexamen i "pedagogik med inriktning
mot arbetsintegrerat lärande (AIL)" framläggs för offentlig granskning.

Fredagen den 25 september 2020 klockan 09.15 i C118-120 Högskolan Väst

Opponent: Docent Samuel Edelbring, Örebro Universitet

Sammanfattning

Titel: Mellan evidens och reflektion: om professionellt lärande i Socialtjänstens familjebehandlande arbete

Keywords: Reflektion, EBP, professionellt lärande, kunskapsutveckling, socialt arbete

ISBN: 978-91-88847-63-8 (Tryckt version)
978-91-88847-62-1 (Elektronisk version)

Denna avhandling handlar om professionellt lärande och utveckling i familjebehandlande socialt arbete. Mer specifikt fokuseras reflektion och evidensbaserad praktik (EBP). Socialt arbete är en komplex och dynamisk praktik vilket ställer krav på många olika förmågor hos de professionella. För att hantera praktiken beskrivs reflektion ofta som ett viktigt verktyg. Reflektion är betydelsefullt för erfarenhetsbaserat lärande, beskrivs som viktigt för att undvika risker och misstag i praktiken och kan leda till ökad produktivitet. Trots dess många goda effekter tycks tid och andra resurser för reflektion och reflekterande praktik ha minskat till förmån för andra inslag för kvalitetssäkring inslag. Ett exempel är EBP som fått ökad uppmärksamhet under det senaste decenniet. Evidensbaserade modeller har förespråkats för kunskapsutveckling baserad på systematiskt prövad, vetenskaplig kunskap i socialtjänstens verksamhet. Till följd har olika kunskapsformer ställts mot varandra i utformningen av praktiken och forskningsbaserad kunskap beskrivs ofta som mer legitim och säker än erfarenhetsbaserad. Samtidigt betonas både praktisk kunskap och reflektionsförmåga som ovärderliga för en praktik som socialt arbete. Kritik riktas även mot EBP och evidensbaserade modeller, till exempel därför att de används för att driva standardisering av arbetet och kontroll av medarbetare för långt. Evidensbaserade modellers ofta manualbaserade format kritiserar dessutom för att reducera professionellas handlingsutrymme och möjlighet till eftertanke.

I avhandlingen studeras socialarbetares förståelse och användning av reflektion samt vilken roll reflektion har för professionellt lärande och kunskapsutveckling. Ett ytterligare fokus är organisatoriska förutsättningar för reflektion, evidensbaserat arbete samt professionellt lärande och kunskapsutveckling. Det empiriska materialet består av fokusgrupper med socialarbetare aktiva inom familjebehandling. Socialarbetare med och utan utbildning i föräldrastödsmodellen Family Check-Up (FCU), som i avhandlingen utgör exempel på en evidensbaserad modell, deltog i studien.

Resultaten belyser socialarbetarnas betoning av vikten av reflektion i familjebehandlande socialt arbete. Reflektion beskrevs som ett verktyg för process och progression i klientarbetet, som en skyddsmekanism för att hantera svåra och emotionellt laddade situationer och som legitimerande i den professionella rollen. Reflektion beskrevs även som viktigt för professionellt lärande och kunskapsutveckling, både för att etablera lärande från erfarenhet och för att integrera forskningsbaserad kunskap i praktiskt arbete. Trots dess kvalitetsdrivande karaktär beskrevs minskat utrymme för reflekterande praktik, inte minst tidsmässigt. Resultaten belyser också hur arbetet med FCU, som en evidensbaserad modell, ansågs kräva reflektion samt att det kändes mer "tillåtet" att reflektera i FCU-arbetet varför det beskrevs som reflektionsfrämjande. Även FCU-arbetet beskrevs försvåras av brist på tid. Organisatoriska förutsättningar tycks därför viktigt för både reflektion och evidensbaserat arbete. För att skapa goda förutsättningar behövs fördjupad förståelse för båda arbetsformerna, inte minst hos beslutsfattare. Både personliga och externa faktorer är viktiga och måste beaktas för att möjliggöra en evidensbaserad och reflekterande praktik.